

بررسی علل و عوامل گرایش جوانان
به اعتیاد و مواد مخدر
از دیدگاه آموزش و روانشناسی

مؤلفان: پروانه دودمان

دکتر علی قنبری

سرشناسه	: دودمان، پروانه، ۱۳۵۸-
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی علل و عوامل گرایش جوانان به اعتیاد و مواد مخدر از دیدگاه آموزشی و روانشناسی
مشخصات نشر	: شیراز: نوید شیراز، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص؛
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۵۰۰-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فپای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir
یادداشت	: قابل دسترسی است
یادداشت	: کتابنامه
شناسه افزوده	: قنبری، علی، ۱۳۵۶-
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۰۹۱۴۰

بررسی علل و عوامل گرایش جوانان به اعتیاد و مواد مخدر از دیدگاه آموزشی و روانشناسی

مؤلفان: پروانه دودمان - دکتر علی قنبری

صفحه آرای: نجمه اسکندری □ لیتوگرافی و چاپ: دنیا (۲۲۲۵۴۱۳-۷۱)

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد □ چاپ اول: ۱۳۹۴ □ حق چاپ محفوظ

ناشر: انتشارات نوید شیراز

دفتر شیراز- تلفن ۶۲-۳۲۲۲۶۶۶۱ نمابر ۳۲۲۲۹۶۷۶-۷۱

دفتر تهران- تلفن ۵۹۴۵-۸۸۹۰ نمابر ۸۸۹۲۱۵۲۲-۲۱

پست الکترونیکی: Navideshiraz.Pub@Gmail.com

وب سایت: www.navideshiraz.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۵۰۰-۹ ISBN: 978-600-192-500-9

۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۱	 عوامل اجتماعی اعتیاد
۱۱	 عوامل اجتماعی کلان
۱۱	 عوامل اجتماعی خرد
۱۲	 فقر و نیاز مادی
۱۳	 عوامل فردی و شخصی
۱۳	 سن
۱۶	 تحقیقات صورت گرفته
۲۱	 از نظر کارکرد گرایان
۲۳	 سائر لند
۲۴	 بندورا «Bandora»
۲۴	 «ادوین. م. لمرت» و «هوارد. اس. بکر»
۲۵	 مرتن
۲۶	 امیل دورکیم
۲۹	 اعتیاد یک مسئله اخلاقی نیست
۳۰	 اعتیاد چیست؟

۳۱	 انواع اعتیاد
۳۱	 اعتیاد به مواد
۳۲	 اعتیادهای رفتار
۳۳	 تفاوت میان عادت و اعتیاد
۳۴	 عوارض جسمی دخانیات
۳۵	 درجه‌ای به اعتیاد
۳۵	 عوامل رویکرد جوانان به سیگار
۳۷	 علل و عوامل بوجود آورنده اعتیاد
۳۷	 فشارهای روحی و بیماری‌های روانی
۳۷	 عوامل فردی
۳۸	 سن بحرانی
۳۹	 عوامل خانوادگی
۴۰	 عوامل اجتماعی
۴۱	 امکانات تفریحی، فرهنگی، هنری و ورزشی
۴۱	 علل فردی و شخصیتی
۴۲	 مسائل و مشکلات روانی فردی
۴۳	 در دسترس بودن دارو
۴۳	 نابرابری اقتصادی و اجتماعی
۴۴	 بیکاری
۴۵	 رشد بی‌قواره صنعت
۴۵	 تسلط گروه‌های اقلیت نژادی
۴۵	 رفاه اقتصادی خانواده
۴۶	 فقر مادی خانواده
۴۷	 جنگ و بحران
۴۷	 چرخه بیماری اعتیاد
۴۷	 اول: آغاز وسوسه
۴۸	 دوم: از دست رفتن سلامت عقل

۴۹		سوم: آغاز ویار
۴۹		چهارم: مقاوم شدن بدن
۵۰		پنجم: طی کردن مراحل ناامیدی
۵۱		ششم: رسیدن به انتهای خط
۵۱		علائم اعتیاد
۵۲		۱. تولاترانس یا مقاوم شدن بدن
۵۲		۲. وسوسه
۵۲		۳. افزایش مصرف
۵۳		۴. از دست دادن کنترل
۵۳		۵. ادامه مصرف با وجود عواقب
۵۳		۶. نشانه‌های خماری
۵۴		عوارض اعتیاد
۵۵		عوارض روحی- روانی خماری
۵۵		عوارض جسمی خماری
۵۵		عوارض خطرناک خماری
۵۶		ماهیت اعتیاد
۵۶		عوامل مؤثر در بروز اعتیاد
۵۸		ویژگی‌های بیماری اعتیاد
۵۸		۱. بیماری مزمن
۵۹		۲. بیماری مستقل
۶۰		۳. پیش‌رونده و کشنده
۶۰		۴. وسوسه و ویار
۶۱		۵. ناسلامت عقل و انکار
۶۱		۶. زندگی غیرقابل اداره
۶۲		معتادان مزمن
۶۳		۱- مصرف‌کننده تفریحی
۶۳		۲- مصرف‌کننده قهار

۶۴	۳- معتادان مزمن
۶۶	نگرش جامع به اعتیاد از دیدگاه‌های متفاوت
۶۸	عوامل مؤثر بر رواج اعتیاد
۶۹	۱- عوامل فردی
۶۹	۲- عوامل اجتماعی
۷۰	۳- فرهنگ‌ها و ارزش‌ها
۷۱	۴- مسائل اقتصادی
۷۱	نظریه‌های مرتبط با پدیده اعتیاد
۷۱	۱- نظریه انحرافات مرتون
۷۴	۲- نظریه برچسب‌زنی
۷۴	۳- نظریه اختلال هنجاری
۷۶	۴- نظریه یادگیری
۷۸	۵- نظریه اوقات فراغت
۷۹	۶- نظریه فرصت‌های نابرابر
۸۰	۷- نظریه ناکامی منزلتی
۸۱	راه‌حل‌هایی برای رفع مسئله اعتیاد
۸۲	۱- پیشگیری
۸۲	۲- جنبه فردی
۸۳	۳- جنبه اجتماعی
۸۴	عوامل رویکرد جوانان به اعتیاد
۸۵	ترک اعتیاد
۸۷	نتیجه‌گیری
۸۸	پیشنهادهات
۸۹	فهرست منابع

مقدمه

اعتماد پدیده‌ای زیانبار و خانمان سوز است که با شناخت تریاک توسط بشر چند هزار سال پیش به‌طور ناخواسته آغاز گردید و درگذر تاریخ گسترش یافت بدین ترتیب انسان امروز وارث آن گردید (احمدی، ۱۳۹۲، اسد افروز، ۱۳۸۷). به علت پیامدهای نامطلوبی که مصرف مواد برای فرد و جامعه دارد مطالعه و بررسی این پدیده اجتماعی ضروری و لازم است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۷). نتایج تحقیقات نشان داده که مصرف مواد مخدر تأثیر مستقیمی بر سیستم عصب مرکزی می‌گذارند و به‌طور عمده به سه دسته تقسیم می‌شوند: محرک‌ها (بالبرنده‌ها) مانند کوکائین، کراک، کافئین، نیکوتین، آمفتامین‌ها، کندکننده‌ها (پایین برنده‌ها) مانند الکل، مواد افیونی (تریاک، هروئین، مرفین، اسپرین) و باری تورات‌ها. توهم‌زها مانند (LSD) و اکستازی (اکستسی) (احمدی، ۱۳۹۲، صدیق سروستانی، ۱۳۸۷).

نتایج تحقیقات در ایران نشان داده است که ۷۰٪ مواد مخدری‌ها متأهل هستند و ۸۶٪ متأهلین دارای فرزند هستند که به‌طور میانگین هر خانواده دو تا سه فرزند دارد لذا هر معناد به‌طور متوسط چهار نفر از اعضای خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد که همین مسئله نشان از این دارد که اعتیاد یک مسئله

اجتماعی است که زندگی اجتماعی را هدف قرار داده است و تهدیدی اجتماعی است و به عبارتی در تحلیل علمی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به اعتیاد می‌توان از زوایای مختلف به مسئله نگاه کرد یکی از نگرش‌ها در این زمینه بیش جامعه‌شناختی است اعتقاد این دیدگاه بر آن است که عوامل اجتماعی مهم‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین علل گرایش جوانان به اعتیاد است؛ و هنگامی که شرایط عمومی جامعه‌ای برای پیدایش آسیب‌های اجتماعی آماده شد در آن جامعه شاهد افزایش جرم، جنایت و اعتیاد خواهیم بود. به عبارتی مصرف و اعتیاد به مواد مخدر یکی از مشکلات و بیماری‌های قرن حاضر است که به‌صورت یک معضل جهانی درآمده زیرا گرایش به مواد مخدر سبب بروز بسیاری از مشکلات برای شخص و اطرافیان او و برای جامعه می‌شود و آثار مخرب زیادی به همراه دارد از جمله: بیماری‌های روحی و روانی و همین‌طور گسترش ایدز که در یک مطالعه صورت گرفته در یکی از مراکز نگهداری معتادان مشخص شده است که بین ایدز و اعتیاد در ایران رابطه مستقیمی وجود دارد و ۵۶٪ از جامعه آماری مبتلا به ایدز از طریق استفاده از سرنگ‌های مشترک آلوده به ویروس (HIV) به این بیماری کشنده مبتلا شده‌اند. اثر مخرب دیگر اعتیاد از هم‌پاشیدگی بنیان خانواده و افزایش طلاق می‌باشد به‌گونه‌ای که ۳۴٪ طلاق‌های کشور ناشی از اعتیاد و مسائل مرتبط به مواد مخدر می‌باشد؛ و افزایش جرم و جنایت نیز اثر مخرب دیگر اعتیاد است که ۶۰٪ فضای زندان‌های کشور را زندانیان مواد مخدر تشکیل می‌دهند و ۱۵ تا ۲۰ درصد جرائم به‌نوعی با اعتیاد ارتباط دارد و تخریب چهره اجتماع و خسارت‌های اقتصادی مثل تصادفات جاده‌ای نیز از آثار اعتیاد می‌باشد و اکنون در جامعه، اعتیاد گریبانگیر بسیاری از افراد مخصوصاً نسل جوان شده است. اعتیاد وابستگی به مواد است و منظور از مواد همه ترکیباتی است که باعث تغییر در کارکرد مغز می‌شود و اثرات آن را می‌توان به‌صورت هیجان، افسردگی، رفتار ناهنجار، عصبانیت یا اختلال در قضاوت و شعور مشاهده کرد. (صادقی، ۱۳۹۲، آتش پور و دیگران، ۱۳۸۷)

بر اساس آمار رسمی دولتی برآورده می‌شود که تعداد معتادان کل کشور در سال ۱۳۹۲ بیش از «۲» میلیون نفر بوده است هرچند بنا بر آمار غیررسمی تعداد معتادان به چهار میلیون می‌رسد. متأسفانه گزارش‌های مختلف حکایت از افزایش روزافزون تعداد معتادان دارد (صادقی، ۱۳۹۲، صدیق سروسستانی، ۱۳۸۷). برای درک بهتر عوامل اجتماعی اعتیاد در ایران و امکان تجزیه و تحلیل علمی، آن‌ها را به سه دسته تقسیم می‌کنیم:

عوامل اجتماعی اعتیاد

عوامل اجتماعی کلان

عامل‌هایی که در سطح وسیع و کل جامعه عمل می‌کنند و تأثیر آن‌ها به کلیه جمعیت یک جامعه منتقل می‌شود. عوامل اجتماعی کلان عبارت‌اند از: شهرنشینی و شهرگرایی که اعتیاد در مجامع شهری بالا تراز اجتماعات روستایی است. محلات شهری: برخی از محلات شهرهای بزرگ محل تجمع افراد معتاد و مرکز پخش مواد مخدر است از این محلات تحت عنوان محلات «زرد و سرخ» نام می‌برند. حاشیه‌نشینی: در محلات حاشیه‌ای اقتصاد غیررسمی و خرده‌فرهنگ‌های بومی - سنتی حاکم است؛ که این امر باعث «ناسازگاری اجتماعی» می‌شود. این وضعیت از یک سو و ضعف نظارت رسمی و غیررسمی اجتماعی از سوی دیگر، زمینه کشیده شدن جوانان به سوی اعتیاد را فراهم می‌کند.

عوامل اجتماعی خرد

عامل‌هایی که برد اجتماعی دارند ولی دامنه عملکرد آن‌ها همگانی نیست بلکه در تعداد محدودتری از افراد اثر می‌کنند و آثار این عوامل در ابعادی مانند